

Asia: Luonnokset kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) voimaansaattamisen edellyttämiksi säännöksiksi (ref. VN/30930/2022)

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksista kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) voimaansaattamisen edellyttämiksi säännöksiksi. Yritysten muun-kuin taloudellisen tiedon raportointidirektiivin (NFRD) mukaisesti raportoimat tiedot ovat usein olleet puutteellisia ja niitä on ollut käytännössä mahdotonta vertailla keskenään. Lisäksi annettujen tietojen luotettavuutta on ollut vaikea arvioida. CSR-direktiivi puuttuu näihin ongelmakohtiin, ja lisäksi se laajentaa kestävyysseikkoja koskevan raportointivelvoitteen soveltamisalaa. Direktiivi on siksi erittäin tervetullut, samoin kuin pyrkimys sen ripeään kansalliseen toimeenpanoon. Keskitymme lausunnossamme kommentoimaan valikoituja kirjanpitolakiin luonnosteltuja muutoksia, joita pidämme ongelmallisina.

3b:2 § Määritelmät, 8) arvoketju

Ehdotettu arvoketjun määritelmä rajaa arvoketjun *“toimitusketjun ja yrityksen tuottamien hyödykkeiden ja palvelujen asiakkaalle toimittamisen edellyttämäksi liiketoimintasuhteiden kokonaisuudeksi yrityksen ja toisen yrityksen välillä”* (korostus lisätty), eli määritelmä ei kata kaikkia asiakkaita, kuten esimerkiksi kuluttajia. Näin ollen raportointivelvoite ei kattaisi yritysten tuotteiden tai palveluiden käytöstä aiheutuvia haitallisia vaikutuksia, kuten esimerkiksi yritysten kuluttajakäyttöön markkinoimien fossiilisten polttoaineiden käytöstä aiheutuvien päästöjen haitallisia vaikutuksia. Määritelmän korjaamiseksi ehdotamme siihen seuraavaa lisäystä:

“toimitusketjun ja yrityksen tuottamien hyödykkeiden ja palvelujen asiakkaalle toimittamisen edellyttämäksi liiketoimintasuhteiden kokonaisuudeksi yrityksen ja toisen yrityksen, kuluttajien, tai minkä tahansa muun valtiollisen tai ei-valtiollisen toimijan välillä”

3b:3 § kahdensuuntainen vaikutustenarviointi

Säännöksen luonnoksen mukaan yritysten on esitettävä tiedot jotka ovat **“materiaalisesti tarpeen”** yrityksen kestävyysvaikutusten ymmärtämiseksi sekä sen ymmärtämiseksi, miten kestävyysseikat vaikuttavat yrityksen kehitykseen, tulokseen ja asemaan. Ehdotamme tämän yksinkertaistamista siten, että tarpeeton määre **“materiaalisesti”** (jota ei ole myöskään direktiivissä) poistetaan, eli yritysten on esitettävä **“tiedot, jotka ovat tarpeen”** em. seikkojen ymmärtämiseksi.

3b:4 § Liiketoiminnan suhde kestävyysseikkoihin sekä toimintaperiaatteet, 3) siirtymäsuunnitelmat ja 4) suunnitelmat ilmastotavoitteiden toteutumiseksi

Ehdotettu muotoilu, jonka mukaan yritysten on raportoitava *“suunnitelmista, ml. täytäntöönpanon rahoitus- ja investointisuunnitelmat, joilla edesautetaan, liiketoimintamallin*

ja -strategian ristiriidattomuutta kestävään talousjärjestelmään siirtymistä koskevan tavoitteen kanssa” sekä “suunnitelmista, ml. täytäntöönpanon rahoitus- ja investointisuunnitelmat, joilla edesautetaan ilmastotavoitteiden saavuttamista” (korostus lisätty) ei vastaa englanninkielistä direktiivin tekstiä (ensure) vaan on sitä lievämpi. Lisäksi tulkintamme direktiivin tekstistä on, että velvollisuus raportoida suunnitelmista joilla varmistetaan yrityksen liiketoimintamallin ja -strategian ristiriidattomuus koskee myös ilmastotavoitteita. Ehdotamme ko. kohtia muutettavaksi seuraavasti:

“suunnitelmista, ml. täytäntöönpanon rahoitus- ja investointisuunnitelmat, joilla varmistetaan liiketoimintamallin ja -strategian ristiriidattomuus kestävään talousjärjestelmään siirtymistä koskevan tavoitteen kanssa”

“suunnitelmista, ml. täytäntöönpanon rahoitus- ja investointisuunnitelmat, joilla varmistetaan liiketoimintamallin ja -strategian ristiriidattomuus ilmastotavoitteiden saavuttamisen kanssa”

Vaihtoehtoisesti edelliset kaksi kohtaa voitaisiin yhdistää.

3b:4 § Liiketoiminnan suhde kestävyysseikkoihin sekä toimintaperiaatteet, 5) yhteydet hiileen, öljyyn tai kaasuun

Luonnoksen mukaan yritysten on raportoitava **“merkittävästä hiilen, öljyn tai kaasun hyödyntämisestä liiketoiminnasta tai niiden tuottamisesta taikka jalostamisesta”** (korostus lisätty). Näkemyksemme on, että yhteydet hiileen, öljyyn tai kaasuun on aina raportoitava. Lisäksi määre ‘merkittävä’ lisää säännöksen tulkinnanvaraisuutta, ja ehdotamme siksi sen poistamista.

3b:5 § Kestävyysseikkoja koskevat tavoitteet, 1 mom, 3) tiedeperusteisuus

Vaikka olemme yhtä mieltä siitä, että yritysten kestävyysseikkoja koskevien ympäristöllisten tavoitteiden tulee perustua tieteeseen, on mielestämme ongelmallista edellyttää **“tieteellisesti riidatonta näyttöä”** (korostus lisätty). Onnistuneempi muotoilu voisi olla esimerkiksi **“tieteellisesti vakuuttavaan näyttöön”** tai **“tieteelliseen konsensukseen”**.

3b:5 § Kestävyysseikkoja koskevat tavoitteet, 2 mom, absoluuttiset päästövähennystavoitteet

Ehdotuksen mukaan yritysten tulisi sisällyttää kestävyysseikkoja koskevien tavoitteiden kuvaukseen **“absoluuttiset tavoitteet kasvihuonekaasujen vähentämiseksi jos tällaista vähentämistä on pidettävä asianmukaisena liiketoiminnan luonteen perusteella”** (korostus lisätty). Tässäkin raportointivelvollisuuden sitominen liiketoiminnan luonteeseen lisää säännöksen tulkinnanvaraisuutta. Lisäksi näkemyksemme on, että kaikkien yritysten liiketoiminnan luonteesta riippumatta on vähennettävä päästöjään ja saavutettava niin sanottu nettonolla mahdollisimman nopeasti ja viimeistään vuonna 2050, ja tällöin on

perusteltua, että myös päästövähennystavoitteita koskeva raportointivelvoite koskisi kaikkia yrityksiä. Ehdotammekin, että yllä lihavoitu kohta poistetaan säännöksestä.

3b:7 § Asianmukaista huolellisuutta koskevat menettelyt, 1 mom, 1)
huolellisuusvelvoiteprosessien kuvaus

Ehdotamme säännökseen lisättäväksi viittausta **muiden Euroopan unionin säännösten mukaisesti**. Tällä ennakoitaisiin tulevaa asianmukaisen huolellisuuden veloitteeseen perustuvaa yritys vastuudirektiiviä, ja vahvistettaisiin kestävyysraportointivelvoitteen ja ihmisoikeuksi ja ympäristöä koskevan huolellisuusvelvoitteen välistä synergiaa ja politiikkajohdonmukaisuutta.

3b:10 § Tietojen yksilöimisprosessi sekä ajallinen ulottuvuus, 2 mom, lyhyt, keskipitkä ja pitkä aikaväli

Ehdotuksen mukaan yritysten tulisi eritellä annetut tiedot *”lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikajänteen mukaisesti jos tällaista erittelyä on pidettävä asianmukaisena yrityksen liiketoiminnan luonteen perusteella”* (korostus lisätty). Kuten yllä, ehdotamme lihavoidun kohdan poistamista säännöksestä. Näkemyksemme tässäkin kohtaa on, että aikajänteen erittely on perusteltua kaikille raportointivelvollisille yrityksille liiketoiminnan luonteesta riippumatta.

3b:14 § Poikkeus keskeneräisessä asiassa

Finnwatch suhtautuu kriittisesti luonnoksessa ehdotettuun mahdollisuuteen olla antamatta kestävyysraportissa tietoa keskeneräisestä asiasta. Liiketoiminnan vaarantuminen ei ole hyväksyttävä peruste olla raportoimatta esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittamiseen liittyvistä seikoista. Lisäksi se on perusteena tulkinnanvarainen. CSR-direktiivi jättää jäsenvaltioille mahdollisuuden olla sallimatta ehdotetun kaltaista poikkeusta. Ehdotammekin tämän poikkeussäännöksen poistamista tulevasta hallituksen esityksestä. Jos se kuitenkin pidetään, on lain esitöissä korostettava, että joidenkin tietojen antamatta jättäminen tulee kyseeseen väliaikaisesti vain hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa. Lisäksi kuten säännösluonnoksessa jo todetaan, yritysten on tällaisissa tapauksissa myös aina perusteltava, miksi tietojen antaminen aiheuttaisi vakavaa haittaa liiketoiminnalle ja toisaalta miksi niiden esittämättä jättäminen ei vaarana kohtuuttomasti tasapuolisen kuvan saamista yrityksen kehityksestä, tuloksesta, asemasta tai toiminnan vaikutuksista.

3b:18 § Pk-yrityksen poikkeusmahdollisuus ja siirtymäsäännökset

Finnwatch suhtautuu kriittisesti myös pörssilistatuille pk-yrityksille varattuun mahdollisuuteen olla raportoimatta kestävyysseikoista ennen 1.1.2028 alkavia tilikausia omalla ilmoituksellaan siitä huolimatta, että lakia sovelletaan ko. yrityksiin jo 1.1.2026 alkavasta tilikaudesta lähtien. Näkemyksemme mukaan kolme vuotta on pörssilistatuille pk-yrityksille

riittävä siirtymäaika raportointiin varautumiseksi. Pidempi siirtymäaika ei myöskään palvele suomalaisten pörssilistattujen pk-yritysten etua: mitä nopeammin suomalaiset pörssilistatut pk-yritykset ryhtyvät raportoivat kestävyysseikoista, sitä nopeammin ne kykenevät vastaamaan asiakkaidensa, rahoittajien ja sidosryhmien tarpeisiin. Kannatamme myös, että lakia ryhdyttäisiin soveltamaan vähintäänkin kaikkiin suuryrityksiin jo 1.1.2024 alkavasta tilikaudesta alkaen. Ehdotuksen mukaan nykymuotoisen kestävyysraportointivelvoitteen soveltaminen laajenisi ensin jo nyt NFR-direktiivin nojalla raportointivelvollisiin yrityksiin ja vasta vuotta myöhemmin muihin suuryrityksiin. Porrastus on level playing field -tavoitteen vastainen, etenkin ottaen huomioon että osa EU-jäsenmaista laajensi jo aiemman NFR-direktiivin soveltamisalaa kansallisin keinoin.

Lopuksi: eurooppalaiset raportointistandardit

Kuten lausuntopyynnössä todetaan, CSR-direktiivi on luonteeltaan raamisäännös, jonka mukaisten velvoitteiden tarkka sisältö määrittyy eurooppalaisissa kestävyysraportointistandardeissa. Raportointistandardien valmistelu tapahtuu Euroopan tilinpäätösraportoinnin neuvoo-antava ryhmän (EFRAG) asiantuntijaryhmässä, ja komissio antaa ne EFRAGin tekniset neuvot huomioiden ns. komission asetuksina. EFRAG on marraskuussa 2022 toimittanut komissiolle ensimmäiset omat tekniset raportointistandardinsa, ja käsityksemme mukaan komissio on pyytänyt jäsenvaltioilta palautetta niistä. Tähän liittyen muistutamme, että EFRAG on laatinut tekniset raportointistandardit laaja-alaisessa sidosryhmäyhteistyössä ja järjestänyt valmistelutyön aikana myös julkisen kuulemisen. Näin on muun muassa pyritty varmistamaan, että raportointistandardit palvelevat mahdollisimman hyvin eri sidosryhmien tarpeita ja siten vastaavat myös CSR-direktiivin tavoitteita. Niitä laadittaessa on hyödynnetty jo olemassa olevia kansainvälisiä standardeja ja ohjeistuksia, ne muodostavat toimivan raportointikehikon yrityksille ja ajan myötä ne tulevat keventämään ja vähentämään yritysten sidosryhmiltä saamia tietopyyntöjä. Lisäksi EFRAGin teettämän selvityksen mukaan raportointivelvoitteen kustannusvaikutusta yrityksille voidaan pitää marginaalisena¹. Näin ollen raportointistandardit tulee vahvistaa mahdollisimman pian, eikä EFRAGin laatimia teknisiä standardeja tule viimeistelyvaiheessa heikentää tai karsia, sillä se vaarantaisi siirtymään sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään talousjärjestelmään.

¹ Ks. Figure 3.4 Administrative costs per preparer (% of turnover). Julkaisussa Cost-benefit analysis of the First Set of draft European Sustainability Reporting Standards, s. 19, saatavilla osoitteessa: <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2022/11/Cost-benefit-analysis-of-the-First-Set-of-draft-European-Sustainability-Reporting-Standards.pdf>